

XX ASR INGLIZ ADABIYOTIDA URUSH MAVZUSI

Otamurodova Orzigul Musayevna

Qarshi davlat universiteti Lingvistika kafedrası stajyor-o'qituvchisi

Email: orzigulotamurodova@gmail.com

Tel.: +998975859195

Annotatsiya: Ushbu annotatsiya XX asr ingliz adabiyotida urush mavzusini keng qamrab olgan va urushning adabiyotdagi aks etishlarini tahlil qilgan. XX asr ingliz adabiyotida urush mavzusi ayniqsa Birinchi va Ikkinchi jahon urushlari natijasida eng yirik o'zgarishlarni boshdan kechirgan. Urushning adabiyotga ta'siri, o'sha davrning og'ir sharoitlari va insoniyatning zo'ravonlik, dahshat va befoyda o'limlarga qarshi kurashini tasvirlashda o'z aksini topdi. XX asrda urush faqat jang maydonlaridagi zo'ravonlikni emas, balki uning ijtimoiy, psixologik, falsafiy va axloqiy oqibatlarini ham kengroq ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: bashariyat, pirovardida, front orti, modernism, nasri, nazmi, syujet, davrdosh, sivilizatsiya, teranroq.

THE THEME OF WAR IN 20TH CENTURY ENGLISH LITERATURE

Otamurodova Orzigul Musayevna

Intern-Teacher, Department of Linguistics, Karshi State University

Email: orzigulotamurodova@gmail.com

Phone: +998975859195

Abstract: This annotation covers the theme of war in 20th-century English literature and analysis its representation in literary works. The theme of war in 20th-century English literature, particularly as a result of the First and Second World Wars, underwent significant changes. The impact of war on literature is reflected in the harsh conditions of the time and portrayal of humanity 's struggle against

violence, terror, and futile deaths. In the 20th century, war was not only depicted in terms of violence on the battlefield, but also in its broader social, psychological, philosophical, and ethical consequences.

Key words: Humanity, ultimately, the rear of front, modernism, prose, poetry, plot, contemporary, civilization, deeper.

ТЕМА ВОЙНЫ В АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ XX ВЕКА

Отамуродова Орзигуль Мусаевна

Стажёр-преподаватель кафедры лингвистики,

Каршинский государственный университет

Email: orzigulotamurodova@gmail.com

Tel.: +998975859195

Аннотация: Этот аннотированный обзор охватывает тему войны в английской литературе XX века и анализирует её отражение в литературных произведениях. Тема войны в английской литературе XX века, особенно в результате Первой и Второй мировых войн, претерпела значительные изменения. Влияние войны на литературу отразилось в тяжелых условиях того времени и в изображении борьбы человечества с насилием, ужасом и бесполезной смертью. В XX веке война изображалась не только как насилие на поле боя, но и в более широких социальных, психологических, философских и этических последствиях.

Ключевые слова: Человечество, в конечном итоге, фронт, модернизм, проза, поэзия, сюжет, современный, цивилизация, современный, цивилизация.

Kirish

Badiiy adabiyot san'at hodisasi sifatida bashariyat tarixi bilan chambarchas bog'liklikda taraqqiy qiladi. Yer yuzidagi xalqlar, millatlar, mamlakatlarning paydo bo'lishi, sivilizatsiyalar, iqtisodiy, siyosiy, madaniy yuksalishlar davri, inqiloblar, urushlar, davlatlarning parchalanib ketishi va shu kabi tarixiy hodisalar badiiy adabiyotda o'z aksini topadi. Ma'lumki, insoniyat tarixi urushlar tarixidir. Yer yuzida inson zoti yaratilganidan buyon jangu-jadalsiz kechgan davrlar kam bo'lgan. Urushlar turli sabablar tufayli paydo bo'lgan. Urush va inson munosabatlari aks ettirilgan asarlar g'oyaviy jihatdan urushni qoralash hamda tinchlikning qadrini teranroq anglashga xizmat qiladi.

Uzoq emas, o'tgan asrning o'zigagina nazar tashlaydigan bo'lsak, ko'pgina davlatlar aziyat chekishiga, millionlab odamlarning erta halok bo'lishiga sababchi bo'lgan birinchi va ikkinchi jahon urushining o'ziyoz insoniyat tarixida chuqur, o'chmas, eng achinarlisi esa achchiq iz qoldirdi. Sovuq urush oddiy fuqarolar kabi, so'z ustalari, san'at vakillarini ham chetlab o'tmadi. Bu kabi davrlar bilan hamnafas bo'lgan adabiyot vakillari ham urush ofatidan bebahra qolishmadi, ular o'z ijodini janglarda g'animga qarshi turish, o'z vatanlarini himoya qilish bilan alishtirdilar. Pirovardida, janglarda boshqa vatandoshlari bilan birga yelkama-yelka qatnashgan ijodkorlar urush ofatlari va uning inson taqdiriga bo'lgan o'ta salbiy oqibatlarini haqqoniy hamda yorqin tasvirlashlarida qo'l keldi.

Adabiyotlar tahlili

Tarixdan ma'lumki, birinchi jahon urushi ko'pgina hududlarni, jumladan Buyuk Britaniya, Fransiya, Rossiya, Serbiya, Bolgariya, Turkiya, Hindiston, Avstraliya, Kanada kabi bir qancha davlatlarni qamrab olgan. Britaniya armiyasining asosiy jang maydoni Belgiya va sharqiy Fransiya hududlarida sodir bo'lgan, ammo sovuq urush ko'lami bundan-da kengroq hududlarni qamrab olgan. Bundan tashqari Birlashgan Qirollikning armiyasi tarkibida Afrika, Hindiston

hamda Xitoydan ham jalb qilingan askarlar bo'lib, ular eng muhim jang maydonlarida Britaniya uchun jang qilganlar. Yuz minglab askarlar jangda yoki kasallik tufayli halok bo'lganlar. Jang maydonidagi voqealarning front ortidagi olomonga yetkazilishida yolg'onlar, noto'g'ri ma'lumotlar Britaniya gazetalarida bosib chiqarilar, hukumat va harbiy rasmiylar tomonidan berilgan ma'lumotlar esa bir-biriga mos kelmas edi. [4, 263]

Shu o'rinda, badiiy adabiyot namunalari haqiqiy jang manzarasini tasvirlash bilan birga unda ishtirok etgan insonlarning hayotini tasvirlashda muhim ahamiyat kasb etdi. Yigirmanchi asr boshlarida ijod qilgan Britaniyalik ijodkorlar ham oddiy xalq vakili sifatida birinchi jahon urushidan u yoki bu tarzda aziyat chekishdi. Jumladan, Lorayn, Zigfrid Sassun, Oldington, Robert Greyvs, Ford Medoks Ford, Edgell Rikvord, Vyndem Lyuis kabi yozuvchi va shoirlar jangda askar yoki hamshira, tibbiy xodim sifatida ishtirok etdilar. Yozuvchi Somerset Moem tez tibbiy yordam ko'rsatish bo'limida ko'ngilli sifatida Britaniya armiyasi uchun xizmat ko'rsatgan. [4,163]. Shu kabi, yozuvchi va shoir Rudyard Kipling ham urush voqealarini yoritishda jonbozlik ko'rsatgan. Shoir S. Sassoon jang maydonining oldingi qatorlarida jang qilganligi ma'lum. U safdoshlarining azob-uqubatlari, jangdagi yo'qotishlar va sog'likdan ajralish kabi mash'um holatlardan nihoyatda kuyungan, pirovardida guvohi bo'lib turgan voqealarga nisbatan munosabati she'rlarida borligicha tasvirlangan:

*O my brave brown companions, when your souls
Flock silently away, and the eyeless dead
Shame the wild beast of battle on the ridge,
Death will strand grieving in that field of war
Since your unvanquished hardihood is spent.*

Ingliz adabiyotida modernizm janri asoschilaridan biri, adiba Virjiniya Vulfning (*Virginia Woolf*) 1917-yilda “*Times Literary Supplement of The Old Huntsman*” jurnalida S. Sassunning urush mavzusiga bag‘ishlangan she‘rlar to‘plamiga taqrizi bosib chiqarildi. Vulfning fikricha, boshqa biror bir shoir jang dahshatlarini Sassunchalik yoritib berolmagan. [4, 160] Sassunning she‘rlari o‘quvchilarni jang dahshatlarini ilojisiz kuzatib turish naqadar og‘irligi tuyg‘usini his qilishga undaydi. Uning lirikasi “haqiqatning she‘riy ko‘rinishi”dir. [6, 120]

Shu o‘rinda aytib o‘tishimiz joizki, V.Vulfning bir qancha asarlarida, jumladan, *Mrs. Dalloway* (1925), *A Room of One’s Own* (1929), *To the Lighthouse* (1927), *Three Guineas* (1938) urushning salbiy oqibatlari keltirilgan yoki bo‘lajak urushlardan ogohlantirish ohangini anglatuvchi asarlar sifatida ko‘riladi.

Metodologiya va natijalar

Birinchi jahon urushi tafsilotlari, unda ishtirok etgan insonlarning ayanchli taqdirlari ularning xotira daftarlari, turli mazmundagi yozishmalari, she‘rlari, hikoyalari, romanlarida aks etdi. Modernizm poeziyasining yorqin namoyondasi T.S.Eliotning “*The Waste Land*” (1922) she‘rida urush jamiyat rivojlanishiga salbiy ta‘sir yetkazishining tanqidi sifatida ko‘rishimiz mumkin. Eliotning bu she‘ri birinchi jahon urushining insonlar ruhiyatiga ta‘siri hamda insoniyat sivilizatsiyasining inqirozga uchrashiga ishoradir.

Shubhasiz, birinchi jahon urushi adabiyotining dastlabki namunasi olmon yozuvchisi Erix Mariya Remarkning “*G‘arbiy frontda o‘zgarish yo‘q*” (“*Im Westen Nichts Neues*” 1929) romanidir. Ushbu roman syujeti shunchaki to‘qima bo‘lmay, balki Remarkning olmon armiyasidagi xizmati davomida ko‘rgan-kechirganlari va o‘zga harbiylarning hikoyalari, shu bilan birga, avvalroq chop etilgan fransuz

yoʻzuvchisining “Olov ostida” (*“Le Feu”* 1916) nomli kitobidan olingan maʼlumotlar asosida yaratilgan. [5, 69-70]

Ingliz olimasi Trudi Teytning fikricha, oʻsha davr adabiy vakillari real voqelik asosida yaratilgan asarlar sirasiga kiritishsa-da, aslida bu namunalar shunchaki ularning xotiralariga tayanib yozilgan asar sifatida tushunilishi mumkin. Bularga misol qilib Ford Madoks Fordning “Paradise End” (1924-1928) nomli tetralogiyasi, Richard Oldingtonning “Qahramonning oʻlimi” (“Death of a Hero”, 1929) romani, Robert Grevning “Goodbye to All That” 1929) romani, Wyndham Lewis ning “Blasting and Bombardiering” (1937) nomli asarlarini keltirishimiz mumkin. Urush davri adabiyotida ayol ijodkorlar ham faollik koʻrsatganlar, bular: Virjiniya Vulf- Missis Dallouey; Rebekka Uest- “Askarning qaytishi “(1918), (The Return of the Soldier); Helen Zemma Smit- “Shu qadar tinch emas”, (Not So Quiet) kabilardir.

Xulosa

Xulosa oʻrnida shuni aytishimiz mumkinki, Britaniya adabiyotining birinchi jahon urushiga bagʻishlangan nasri va nazmi doimo oʻz oʻrniga ega, bu davr ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy hamda ruhiy holatini tasvirlab bera olgan bebaho adabiy meros sifatida qadrlanadi. Bu, albatta, sanoatlashuv davri janggi sifatida ham tushuniladi. Urush jafokashlari sifatida adabiyot vakillari davrdoshlari, kelajak avlodga jang oqibatlari unutilmas sovuq iz qoldirishi, yoʻqotishlarning oʻrnini toʻldirib boʻlmasligi kabi asoratlar haqida oʻz qalam kuchi ila yetkazib berishga harakat qilganlar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hynes, Samuel. *A War Imagined: The First World War and English Culture*. London: Bodley Head, 1990, P. 205.

2. Musayeva, D. (2023). PSYCHOLOGICAL ANALYSIS IN LITERATURE.
In *International Conference on Management, Economics & Social Science* (Vol. 1, No. 1).
3. Sassoon Siegfried, *Collected Poems*, P. 67.
4. *The Cambridge Companion to War Writing: 163*, Cambridge University Press 2009; P. 263
5. Trudi Tate. *Modernism, History and the First World War*. Manchester University Press, 1998, P. 69–70.]
6. Virginia Woolf. “*Mr. Sasson’s Poems*”. Times Literary Supplement (May 31, 1917), rptd in *The Essays of Virginia Woolf*, ed. Andrew MacNeillie, 4 vols. London: The Hogarth Press, 1917. II:120.